

Warszawa, 29 lipca 2015 r.

Raport o stabilności systemu finansowego – lipiec 2015 r.

Polski system finansowy jest stabilny, a charakter i natężenie zagrożeń dla ciągłości świadczenia przez niego usług finansowych nie uległy istotnym zmianom w ciągu ostatniego półrocza – wynika z „Raportu o stabilności systemu finansowego. Lipiec 2015 r.”. Kluczową kwestią jest odporność sektora bankowego z uwagi na jego wielkość i udział w finansowaniu gospodarki. Wyniki symulacji oraz testów warunków skrajnych (*stress-testów*), w których badana jest wrażliwość banków działających w Polsce na wystąpienie mało prawdopodobnych i skrajnie niekorzystnych warunków, potwierdzają wysoką odporność tego sektora na skutki nawet silnego spowolnienia gospodarczego i zaburzeń rynkowych.

Zdaniem NBP, do zwiększenia zdolności instytucji publicznych tworzących sieć bezpieczeństwa finansowego do wczesnej identyfikacji zagrożeń systemowych oraz przeciwdziałania tym zagrożeniom w przyszłości, jak również do dalszego umocnienia odporności polskiego systemu finansowego, przyczyniłyby się m.in.: powołanie organu nadzoru makroostrożnościowego, stworzenie efektywnego systemu przymusowej restrukturyzacji banków oraz SKOK-ów, zintensyfikowanie działań restrukturyzacyjnych w sektorze SKOK, wzmocnienie sektora bankowości spółdzielczej poprzez wdrożenie systemów ochrony instytucjonalnej (IPS) obejmujących płynność i kapitał banków, zapobieżenie nadmiernemu wzrostowi dźwigni finansowej w bankach, jak i pełniejsze uwzględnianie przez banki ryzyka wzrostu stóp procentowych przy udzielaniu kredytów długoterminowych.

NBP podkreśla ponadto, że należy unikać działań publicznych, które ograniczają odporność sektora bankowego na materializację zagrożeń lub istotnie osłabiają jego zdolność do tworzenia niezbędnych buforów kapitałowych. Należy pamiętać, że skutkiem ubocznym takich działań (związanych np. z restrukturyzacją portfela kredytów walutowych lub dodatkowymi obciążeniami fiskalnymi) może być również ograniczenie finansowania gospodarki przez ten sektor. Należy natomiast poprzez działania nadzorcze, w postaci np. wyższych wag ryzyka lub dodatkowych wymogów kapitałowych, stworzyć bodźce ekonomiczne zachęcające banki do samodzielnych działań zmierzających do redukcji portfela walutowych kredytów mieszkaniowych.

Stabilność systemu finansowego oznacza, że cały system – a nie tylko jego poszczególne instytucje – wypełnia prawidłowo swoje kluczowe funkcje. Może on więc funkcjonować stabilnie niezależnie od problemów pojedynczych instytucji, a nawet całych jego segmentów, o ile nie prowadzą one do poważnych zaburzeń w ciągłości świadczenia usług finansowych na rzecz gospodarki, lub o ile utrzymanie świadczenia tych usług nie wymaga istotnego wsparcia sektora finansowego ze strony sektora publicznego.

Sytuacja sektora bankowego – największego segmentu systemu finansowego – pozostaje dobra i stabilna. **Banki są odporne nawet na istotne pogorszenie warunków ich działalności,** na co wskazuje wysoki poziom współczynników kapitałowych, istotnie przewyższający minimalne wymogi oraz niska dźwignia finansowa.

Wysoką odporność polskich banków potwierdziły testy warunków skrajnych, przeprowadzane cyklicznie przez NBP. Nawet przy zrealizowaniu się bardzo pesymistycznych scenariuszy **większość banków zachowałaby nadwyżkę funduszy regulacyjnych pozwalającą na spełnienie przyjętych kryteriów adekwatności kapitałowej.** Odpowiednie nadwyżki buforów kapitałowych są konieczne z uwagi na nadal utrzymującą się niepewność odnośnie rozwoju sytuacji w otoczeniu polskiej gospodarki, jak również w celu sprostania wymogom CRD IV/CRR, które zostaną wprowadzone w nadchodzącym czasie.

Wyniki finansowe netto banków, będące podstawowym źródłem wzrostu buforów kapitałowych, **obniżyły się nieznacznie** głównie ze względu na spadek marży odsetkowej netto. Oprocentowanie aktywów reaguje w większości banków szybciej na zmiany rynkowych stóp procentowych niż oprocentowanie pasywów. W rezultacie spadek rynkowych stóp procentowych spowodował obniżkę wyników odsetkowych. **NBP spodziewa się kontynuacji spadku zyskowności sektora bankowego.** Czynnikiem, które mogą to uzasadniać, są: dalszy spadek marży odsetkowej netto, zmniejszenie się marży nieodsetkowej (ze względu na ustawowe ograniczenie opłaty interchange oraz spadek przychodów z dystrybucji ubezpieczeń), a także wzrost kosztów operacyjnych (opłat wnoszonych na BFG). Dodatkowym czynnikiem może okazać się realizacja niektórych inicjatyw wyborczych.

Tempo wzrostu kredytów dla sektora niefinansowego od około 3 lat jest zbliżone do nominalnego tempa wzrostu PKB, co **nie prowadzi do narastania nierównowag i jest bezpieczne z punktu widzenia stabilności finansowej.** W najbliższej przyszłości można oczekiwać umiarkowanego wzrostu dynamiki kredytów, czemu będzie sprzyjać niski poziom stóp procentowych.

Sytuacja płynnościowa banków jest dobra, podobnie jak struktura finansowania ich działalności. Sektor jako całość charakteryzuje się **niskim poziomem luki finansowania, wysokim udziałem depozytów gospodarstw domowych w pasywach i małą skalą zależności od potencjalnie mniej stabilnego finansowania rynkowego.** W testach zdecydowana większość banków wykazała odporność nawet w warunkach bardzo silnego szoku płynnościowego. Należy pamiętać, że zarówno symulacje wypłacalności, jak i płynności banków przeprowadzane są przy wysoce restrykcyjnych założeniach i służą

wyłącznie do oszacowania odporności na hipotetyczne szoki – takie, których wystąpienie choć możliwe, jest jednak bardzo mało prawdopodobne. **Wyniki tych symulacji nie mogą być utożsamiane z prognozą sytuacji sektora bankowego.**

Banki spółdzielcze w większości przypadków charakteryzują się stabilną sytuacją finansową. Bankowość spółdzielcza stała jednak w obliczu **wyzwań związanych z koniecznością dostosowania się do przepisów CRD IV/CRR.** Sektor ten ma w Polsce specyficzną strukturę cechującą się istotnymi powiązaniem i wzajemnymi ekspozycjami banków zrzeszających i zrzeszonych. Struktura ta nie gwarantuje spełnienia przez banki spółdzielcze wymogów CRD IV/CRR, przede wszystkim w zakresie norm płynności. **Przepisy CRD IV/CRR przewidują możliwość utworzenia tzw. systemu ochrony instytucjonalnej (ang. Institutional Protection Scheme, IPS),** który pozwala funkcjonować strukturom podobnym do polskiego sektora bankowości spółdzielczej w nowych wymogach regulacyjnych. Istotą IPS jest wzajemne gwarantowanie płynności i wypłacalności każdego uczestnika tego systemu. **NBP postuluje jak najszybsze wprowadzenie w życie systemów ochrony instytucjonalnej.** Ścisła integracja sektora jest również niezbędna dla ograniczenia ryzyka długookresowego związanego z obecnym modelem bankowości spółdzielczej oraz lepszego wykorzystania jej potencjału rozwojowego.

W przeciwieństwie do sektora bankowego sytuacja sektora spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych (SKOK) pozostaje trudna i wymaga wzmoczonych procesów naprawczych. Skutkiem dotychczasowych działań (głównie likwidacji i przejęć) było zmniejszenie się liczby kas do 50. Część sektora wykazuje współczynniki wypłacalności na poziomie wymaganym, jednak wiele podmiotów charakteryzuje się współczynnikami poniżej regulacyjnego minimum, a wiele z nich ma ujemne kapitały. Stan depozytów zmniejsza się, a akcja kredytowa jest przez wiele podmiotów ograniczana.

SKOK nie generują bezpośrednio ryzyka systemowego: skala działalności SKOK pozostaje niewielka (ok. 1 proc. aktywów sektora bankowego), podobnie jak skala bezpośrednich powiązań pomiędzy kasami i Kasą Krajową a sektorem bankowym, a usługi finansowe świadczone przez kasy są substytutami usług oferowanych przez banki. NBP wskazuje jednak, że **restrukturyzacja sektora SKOK ma pośrednio szersze konsekwencje – angażuje ona środki Bankowego Funduszu Gwarancyjnego,** przez co zmniejsza się zasób środków dostępnych w razie ewentualnych problemów w ważniejszych systemowo przypadkach. Ponadto, ponieważ zasób środków BFG musi być uzupełniany, skutkuje to wyższymi wpłatami na BFG ze strony przede wszystkim banków, ograniczając możliwość powiększenia przez nie buforów kapitałowych, co może być szczególnym wyzwaniem w przypadku banków spółdzielczych.

Sytuacja niekredytowych instytucji finansowych – zakładów ubezpieczeń, funduszy emerytalnych i funduszy inwestycyjnych – jest dobra i nie stwarza ryzyka dla ciągłości świadczenia przez nie usług finansowych. Z uwagi na charakter świadczonych usług oraz tradycyjny charakter oferowanych produktów i inwestycji, instytucje te nie stwarzają zagrożenia dla stabilnego funkcjonowania całego systemu. Dodatkowo, związki między tymi instytucjami i bankami są niewielkie.

Perspektywy stabilności finansowej zależą w dużej mierze od warunków w otoczeniu gospodarczym polskiego sektora finansowego. Sytuacja zagranicą i w Polsce poprawiła się od publikacji poprzedniego Raportu. Ożywienie w gospodarce światowej utrwaliło się przy zastrzeżeniu różnic pomiędzy poszczególnymi krajami i regionami. Widoczne przyspieszenie wzrostu PKB w najważniejszym dla Polski obszarze, tj. strefie euro, przełożyło się na wzrost aktywności gospodarczej w Europie Środkowo-Wschodniej. Czynnikiem niepewności pozostają: problemy geopolityczne, szersze konsekwencje rozwoju sytuacji w Grecji i skala ewentualnego wzrostu awersji do ryzyka na globalnych rynkach finansowych, możliwość szybszego niż oczekiwane przez rynek wycofania się największych banków centralnych z łagodnej polityki pieniężnej, co mogłoby prowadzić do ograniczenia inwestycji na rynkach wschodzących.

Czynnikiem sprzyjającym stabilności finansowej jest brak w krajowej gospodarce nierównowag o takiej skali, która mogłaby istotnie zagrozić wzrostowi gospodarstwu oraz bezpieczeństwu funkcjonowania instytucji finansowych. Jedynie na **rynku nieruchomości komercyjnych wciąż zwiększa się nadwyżka podaży**. NBP nie traktuje jednak tej nierównowagi jako zagrożenia dla stabilności krajowego systemu finansowego, gdyż większość projektów jest finansowana przez podmioty zagraniczne. Czynnikiem, który również może mieć pewne konsekwencje, jest utrzymanie się stóp procentowych na niskim poziomie przez dłuższy czas. **Tendencje te nie stanowią jednak istotnego problemu dla stabilności polskiego systemu finansowego, na co wskazują wyniki testów warunków skrajnych.**

Czynnikiem mogącym negatywnie wpłynąć na stabilność systemu finansowego, w szczególności sektora bankowego, a także na wzrost gospodarczy, może stać się natomiast **realizacja pewnych projektów rozpatrywanych w trakcie kampanii wyborczej**, tj. w szczególności opodatkowania aktywów sektora bankowego oraz restrukturyzacji kredytów walutowych. Biorąc pod uwagę szczególną rolę systemu finansowego w gospodarce, władze publiczne powinny każde działanie poprzedzić staranną analizą korzyści i kosztów.

„Raport o stabilności systemu finansowego” zawiera – obok wyników analiz ryzyka występującego w systemie finansowym – również **rekomendacje**, których realizacja przyczyniłaby się w sposób bezpośredni lub pośredni do ograniczenia ryzyka systemowego i wzmocnienia odporności polskiego systemu finansowego. Rekomendacje te dotyczą zarówno regulacji systemu finansowego i sieci bezpieczeństwa finansowego, jak i sytuacji poszczególnych segmentów tego systemu.

W ocenie NBP wskazane byłyby następujące działania:

- Szybkie uchwalenie ustawy powołującej organ odpowiedzialny za nadzór makroostrożnościowy nad krajowym systemem finansowym;
- Przyspieszenie prac nad wprowadzeniem do polskiego prawa mechanizmu działań naprawczych oraz restrukturyzacji i przymusowej restrukturyzacji (*recovery and resolution*) dla banków oraz SKOK-ów, w szczególności poprzez implementację

Dyrektywy 2014/59/UE; wprowadzenie tych mechanizmów pozwoliłoby na ograniczenie kosztów koniecznej restrukturyzacji sektora SKOK;

- Intensyfikacja działań restrukturyzacyjnych w sektorze SKOK (opartych w maksymalnym stopniu o wewnętrzne zasoby systemu i minimalizujących koszty publiczne) zmierzających do wzrostu efektywności funkcjonowania sektora oraz zwiększenia odporności i kapitałów tych kas, których sanacja jest możliwa;
- Ścisła integracja sektora bankowości spółdzielczej i przekształcenie zrzeszeń w systemy ochrony instytucjonalnej (IPS) obejmujące płynność i kapitał banków, w celu poprawy ich efektywności i zyskowności, a także spełnienia wymogów kapitałowych i płynnościowych wynikających z pakietu CRD IV/CRR;
- Utrzymanie wysokiego wyposażenia kapitałowego i bezpiecznej dźwigni finansowej przez banki zwiększające skalę akcji kredytowej wraz z poprawą koniunktury, w celu zapewnienia bezpiecznego rozwoju działalności;
- Samodzielne działania banków zmierzające do redukcji portfela kredytów walutowych odpowiednio stymulowane poprzez działania nadzorcze, w postaci np. wyższych wag ryzyka lub dodatkowych wymogów kapitałowych;
- Unikanie działań publicznych, które ograniczają odporność sektora bankowego na materializację zagrożeń lub istotnie osłabiają jego zdolność do tworzenia niezbędnych buforów kapitałowych – ryzyko takie niosą niektóre propozycje restrukturyzacji portfela kredytów walutowych oraz nałożenia na banki dodatkowych obciążeń fiskalnych;
- Uwzględnianie przez banki ryzyka wzrostu stóp procentowych przy udzielaniu kredytów długoterminowych, w szczególności poprzez udzielanie kredytów kredytobiorcom dysponujących odpowiednio wysokim buforem dochodowym;
- Ograniczenie ryzyka związanego ze strukturą finansowania banków poprzez dalsze stopniowe ograniczanie koncentracji źródeł finansowania, przy zachowaniu jego bezpiecznej ciągłości; zwiększanie buforów aktywów płynnych przez banki o wrażliwej pozycji płynnościowej;
- Ostrożne podejście banków do kredytowania sektora nieruchomości komercyjnych ze względu na oznaki narastającej nierównowagi na tym rynku, która może skutkować wzrostem ryzyka kredytowego.